

da se organizira susret sudionika ORA i priredi izložba dokumentacije. Preko lokalne štampe sudionici su obaviješteni o obilježavanju jubileja, zamoljeni da organizatoru dostave svoje osobne podatke i da po mogućnosti stave na raspolaganje privatnu dokumentaciju koja bi se izložila.

Pozivu Općinske konferencije odazvao se veliki broj nekadašnjih akcijaša, a prikupljeno je i dosta dokumentacijskog materijala. Izložba je pripremana u suradnji s Građskim muzejom Varaždin — odjelom Muzej narodne revolucije. Uz prikupljanje dokumentacije upriličeni su i razgovori sa sudionicima ORA »Šamac—Sarajevo '47«, te su i na taj način prikupljeni mnogi do tada nepoznati podaci o sudjelovanju omladine šireg varaždinskog područja na ovoj Omladinskoj radnoj akciji. Na izgradnji spomenute pruge

uz omladince i omladinke s područja kotara Varaždin sudjelovala je, naime, i omladina iz susjednih kotareva, čije su se brigade također nazivale varaždinske. Spomenuta područja bila su zastupljena pri izgradnji pruge Šamac-Sarajevo sa ukupno 16 Omladinskih radnih brigada.

Izložba pod nazivom »Omladinska pruga Šamac-Sarajevo '47« bila je postavljena u Domu armije u Varaždinu od 31. 03 — 06. 04. 1987. Od sudionika prikupljeni dokumentacijski materijali obuhvaćali su fotografije, diplome, priznanja, značke i učesničke knjižice.

Po završetku izložbe mnogi su akcijaši povjerali svoje dokumente na pohranu i čuvanje Muzeju, koji je na taj način obogatio svoju zbirku sa pedesetak originalnih legitimacija, uvjerenja, značaka i fotografija.

Zorko Marković, Muzej grada Koprivnice

DVA ARHEOLOŠKA KATALOGA-MONOGRAFIJE

- A. Gomolava od praistorije do srednjeg veka;
Vojvođanski muzej, Novi Sad 1986, str. 108
- B. Bribir u srednjem vijeku;
Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split 1987, str. 126

Pred nama su još dva dobro opremljena i korisna (dakle: u struci upotrebljiva) arheološka kataloga izložbi o dva izuzetno značajna arheološka lokaliteta (ili, bolje bi bilo reći dva kompleksa nalazišta). Međutim, dok su istraživanja Gomolave završena 1985. godine, istraživanja Bribira moraju se nužno nastaviti. I, kako obično biva, negdje mora biti više problema: u predgovoru izložbe o Bribiru naznačeno je kako je bilo pokušaja »sa strane« da se izložba onemogući (!). Izložbe su postavljene u povodu simpo-

zija u Rumi 1986. i u Kninu 1987. godine (ova druga i u povodu dviju obilježnica: 100 godina osnutka Kninskog starinarskog društva i 130 godina od rođenja osnivača tog Društva i začetnika istraživanja Bribira — fra Luje Maruna). Bez obzira na razlike, vrijeme početnih iskapanja također je slično: na Gomolavi je mala sonda postavljena 1904, a na Bribiru su prva istraživanja vođena od 1910. do 1913. godine, da bi oba nalazišta prava veća istraživanja doživjela tek od pedesetih godina (prvo od 1953. do 1985, a drugo od 1959. do 1980. godine). Bez zlobe primijetit ćemo da je katalog o Bribiru opsežnije i bogatije opremljen (nacrtana dokumentacija, kolori), a katalog o Gomolavi je sveobuhvatniji (obuhvaćen je materijal od početka naseljavanja — s izuzetkom starčevačke kulture — do turskih osvajanja).

A. Autori pojedinih jedinica u katalogu o Gomolavi su: Jelka Petrović (od neolita do starijeg željeznog doba; autorica je obradila i srednji vijek što na unutarnjoj naslovnoj stranici nije navedeno), Marija Jovanović (mlađe željezno doba) i Velika Dautova-Ruševljanin (rimski period); predgovor je napisao Bogdan Brukner a životinjske ostatke obradila je Svetlana Blažić.

Za nas je šteta što su izostavljeni spomenuti starčevački nalazi, kao i toliko puta spominjani nalazi »lasinjske i balatonske« kulture koji stratigrafski dolaze iznad sloja koji sadrži keramiku srodnu nalazima sa Seča, Pepelana i Karana.

Zanimljiva su opažanja o životinjama i lovu: značenje lova i ribolova dvostruko se povećava u brončanom dobu (no, ipak ne prevladava), a u tome razdoblju se prvi puta pojavljuju ostaci domaćeg konja. U oba željezna doba lov i ribolov su opet u opadaju.

Tri faze naselja Skordiska, datirane su do kraja 2. st. p.n.e. do druge pol. 2. st. n.e. (rimsko-provincijalna faza, koja počinje od početka 1. st. n.e.). Za stanovništvo ranorimskog perioda karakteristična je orijentacija na obrte. Dokazana je ranija metaloprerađivačka i kasnija lončarska djelatnost. Antički nalazi rasprostiru se široko uz Savu i rukavac Vranju, te uz Hrtkovce (spominju se prehistorijski nalazi), gdje su nađene i nekropole. Najkasniji nalaz potječe iz sredine 5. st. i ima istočnogotske karakteristike. Dvije srednjovjekovne nekropole prikazane su najslabije (starija: 8—9. st.; mlađa: 12—15. st.). Kod slikovnog materijala iz mlađe nekropole datacija je suviše uopćena i neprecizna.

B. Uvodni dio bribirskog kataloga napisao je Dušan Jelovina, a autori pojedinih jedinica su: Tonči Burić (historijsko-arheološki pregled, te arhitektura i skulptura), Mate Zekan (Historijat istraživanja, srednjovjekovne nekropole i bibliografija), Vedrana De-

longa (Keramika, staklo, numizmatika, sfragistika) i Magdalena Dragičević (Metalni proizvodi).

Kao i prethodni katalog, tako i ovaj može mnogo pomoći arheolozima sa sjevera, naročito zbog velikog broja dobro i relativno precizno datiranoga materijala. No, veliko je pitanje datiranja materijala koji ne potječe iz zatvorenih ili dobro datiranih cjelina. Svjesni smo da bi to opteretilo ionako dosta obiman katalog, ali bi mnogo pomoglo kada bi u kataloškom opisu bile naznačene i grobne cjeline.

Jedna od velikih promjena za nas je svakako i izmjena datiranja naušnica sa S-završetkom, tj. izmijenjen datum njihova početnog javljanja, budući da su i u Evropi i u srednjovjekovnoj hrvatskoj državi takve karičice ranije nego je to do sada smatrano, jer se na bribirskim nekropolama javljaju zajedno s ostalim materijalom u grobnim cjelinama od kraja 8. do u 10. stoljeće (M. Zekan).

Posebno je u katalogu (u kome zapravo ništa nije suviše obično i neznanimljivo) impresivna sakralna i profana arhitektura (T. Burić), naročito stoga što nam daje oslonac za datiranje arhitekture na sjeveru, kako od ranije pleterne ornamentike, tako i do one na našim burgovima, budući da je dobar dio materijala s bribirskih lokacija vezan za ranofeudalnu obitelj Šubića-Bribirskih. Kod keramike posebnu pažnju privlači uvozna talijanska majolika i hispano-maurska lustro-keramika, te glazirano posuđe (naročito tipa sgraffito), budući da je izuzetno precizno datirano, a ponekad ga se nalazi i na sjevernim kasnosrednjovjekovnim lokacijama (V. DeLonga). Naravno, valja spomenuti numizmatički dio, staklo itd. ali na ovome mjestu više nemamo za to mogućnosti. Stoga samo Bribiru i istraživačima bribirskih nalazišta poželimo da što prije nastave ovaj rad s ovako sjajnim rezultatima, naročito kada se tomu pribroje i nalazišta iz nekoliko starijih razdoblja.